

Arm-in-robotarm

In de wereld van het tv-programma Tegenlicht vallen alle puzzelstukjes van de maatschappij van de toekomst altijd zo heerlijk frictieloos in elkaar.

Robots vervangen routinematige arbeidstaken en bevrijden mensen van saai ongelukkigmakend werk. Bedrijven verhogen hun arbeidsproductiviteit en hun winst. Deze winst kan de staat afromen om de mensen van een basisinkomen te voorzien. Doordat er minder menselijke energie in het arbeidsproces verdwijnt maar men wel al van een basisinkomen is voorzien, hebben mensen de handen vrij om mantelzorg te verlenen of ander vrijwilligerswerk te doen en om creatief te zijn. Deze vrijwillige activiteiten verhogen ons geluk en verbeteren onze gezondheid waardoor een steeds groter deel van de kosten om het basisinkomen te kunnen uitkeren weer worden terugverdiend.

In de academische literatuur is er een felle discussie gaande over de vraag of automatisering en de steeds fijnzinnigere generaties robots niet alleen arbeidsproductiviteit aanjagen maar ook werkgelegenheid.

Een empirisch feit in deze discussie is dat technologische ontwikkeling tot aan 2000 gepaard ging met netto werkgelegenheids groei. Verhoogde arbeidsproductiviteit door automatisering leidde weliswaar tot baandestructie, maar de hogere productiviteit leidde tot nieuwe economische activiteiten die uiteindelijk meer banen met zich meebrachten dan er verloren gingen. Na 2000 beginnen productiviteit en werkgelegenheid te divergeren. Vanaf 2011 wordt er zelfs gesproken van baanloze groei. De vraag is of technologische ontwikkeling een van de drijvende krachten is achter deze ontwikkeling. De crisis speelt hier ook volop doorheen.

Degenen die claimen dat robotisering netto banen kost wijzen op fundamentele veranderingen in het vermogen en vooral de snelheid waarmee werk kan worden geautomatiseerd. Het internet, big data en opslagcapaciteit maken veel meer taken dan wij voorheen dachten efficiënter door automatisering.

De voorstanders van robotisering vinden deze uitbreiding en versnelling van te automatiseren werk juist iets om te vieren. Ze wijzen niet alleen op het tweede-orde effect van meer nieuwe banen door bestedingen en groei. Ook wijzen zij op *re-shoring* van economische activiteit uit het buitenland. Terwijl al decennia lang laagwaardige productiearbeid naar lage lonen landen verdwijnt, zijn er (voorzichtige)

SANDRA PHLIPPEN

Hoofredacteur ESB
s.phlippen@sdu.nl

trends zichtbaar van het omgekeerde proces.

De Kamer van Koophandel in Rotterdam organiseerde hier vorige week een ontmoeting over tussen het midden- en kleinbedrijf en een groep robot-engineers van de TU Delft en de Haagse Hogeschool. Hier bleek dat er al volop Europees geld wordt besteed aan het robotiseren van productiewerk in het mkb met het oog op het terughalen van uitbesteed werk of in ieder geval het niet langer uitbesteden van productiearbeid naar lagelonenlanden. In het project factory-in-a-day (wat bij nadere beschouwing een beetje zelfoverschatting bleek) kunnen mkb bedrijven een quickscan doen om te zien of hun processen voor automatisering in aan-

merking komen. Als dat zo is, gaan de techneuten knutselen en wordt het productieproces door derde-generatie robots die kunnen zien, voelen en anticiperen geautomatiseerd.

Dat het mkb hiervoor in de rij staat, behoeft geen betoog. Wel opmerkelijk is dat het bewijs voor de werkgelegenheids groei (of tenminste toch behoud ervan via *re-shoring*) nog flinterdun is. Vooralsnog is dit nog niet iets waar Asscher zich veel zorgen over hoeft te maken. De arbeidstaken die het Europese robotiseringsproject automatiseert zijn nog redelijk eenvoudig. Het baanverlies dat deze robots veroorzaken, was waarschijnlijk toch al onafwendbaar.

De echte zorgenkindjes zijn eerder de onverwachte taken van een werknemer die geautomatiseerd kunnen worden en de snelheid waarmee dit gebeurt. In wezen betreft het alle informatie-verzamende en -verwerkende taken die iemand uitoefent, dus ook in de dienstensector. Zelfs interpersoonlijke diensten kunnen deels worden geautomatiseerd (denk aan robots die het tilwerk doen in de zorg). Bij de middelbaar en hoger geschoolde beroepen gaat het vooral om taken die slechts een deel van het totale pakket uitmaken. Voor de werknemer geldt dus vooral dat hij voor het routineuze deel van zijn werk de robot zal moeten omarmen zodat zijn productiviteit en dus zijn loon stijgt. Met dit loon kan hij zijn mantelzorgtijd kopen of zichzelf trainen in vaardigheden die zoveel mogelijk van zijn creatieve brein vragen. Zou die utopische wereld uit Tegenlicht dan toch niet zo ver weg zijn?